

Kahramanmaraş'ın Coğrafi İşaretli Ürünleri ve İlin Potansiyel Durumu

Kenan Sinan DAYISOYLU¹

Tarık YÖRÜKOĞLU²

Tuğberk ANÇEL²

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Mühendislik ve Mimarlık Fak. Gıda Müh. Böl. Kahramanmaraş

² Kahramanmaraş Ticaret Borsası/Kahramanmaraş

✉:kesiday@ksu.edu.tr

Geliş (Received): 03.06.2016

Kabul (Accepted): 19.08.2016

ÖZET: Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünler coğrafi işaret olarak nitelenir ve bu tarz ürünler yasalar ile korunmaktadır. Coğrafi işaretler, menşe adı ve mahreç işareti olarak ikiye ayrılmıştır. Coğrafi işaretler kimi zaman tarımsal bir ürün olabildiği gibi doğal ürünler, maden, el sanatları ve sanayi ürünleri de olabilmektedir.

Kahramanmaraş ili, Akdeniz bölgesini İç Anadolu, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesine bağlayan bir geçiş bölgesi olması ve geçmişten günümüze çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmasıyla coğrafi işaret açısından zengin bir potansiyeli barındırmaktadır.

Bu çalışmada, ilk olarak Kahramanmaraş ilinde koruma altına alınan coğrafi işaretler, menşe veya mahreç olma özellikleriyle ele alınmıştır. Sonraki bölümde ise Kahramanmaraş ilinin coğrafi işaret potansiyeli zenginliğine dikkat çekilerek; coğrafi işarete konu olabilecek ürünlerin tespiti ve bu ürünlerin menşe adı veya mahreç işareti üzerinden tescil durumları irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Coğrafi İşaret, Mahreç İşareti ve Menşe Adı, Yöresel Ürünler

The Products with Geographical Indication of Kahramanmaraş Province and Its Potentials

ABSTRACT: Products, which are a specific quality, a reputation or others criteria be synonymous with origin of its area, region or country are called as geographical indication and this kind of products are under protection of law. Geographical indication are divided into two categories; designation of origin and geographic indication. Sometimes geographical indications can be agricultural products, sometimes can be natural or industrial products, can also mining or handcraft products.

Kahramanmaraş province, a transition region, connects Mediterranean region between Central Anatolia, Southeastern and Eastern Anatolia and has a rich geographical indications potential due to fact that hosted a various civilization from past to present,

In this study, it is first discussed geographic indications, putting under protection, in terms of designation of origin or geographic indication in Kahramanmaraş province. In the next section drawing attention to the potential wealth of geographical indications of Kahramanmaraş province; it is determined products which have potential to be a geographical indication. And also it is discussed whether these product are designation of origin or geographic indication.

Key words: Kahramanmaraş, Geographical Indications, Designation of Origin, Local Product.

GİRİŞ

Coğrafi işaretleme, yerel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde korunmasına, bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasına, bölge ve kırsal ekonominin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Coğrafi işaretler bir ürünün, belirli bir ülke, yöre ya da bölge ile bağlantısını ifade eden sembollerdir. Bu işaretler, söz konusu yöreye özgü doğal ya da insan faktörlerinden oluşan özelliklerin ürüne kazandırdığı nitelik ve kalite itibariyle bölge ürünlerinin benzer ürünlerden ayırt edilebilmesini sağlamaktadır (Anonim, 1996).

Türkiye’de coğrafi işaretlerin tescili, Türk Patent Enstitüsü’nce (TPE) yapılmaktadır. Türkiye’de 1995 yılında “Coğrafi İşaretlerin Korunması” Hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname yayınlanmıştır. 2009 yılında bu kararnameye coğrafi işaretlerin uygulanması ve başvuru koşullarının güncellenmesi konusunda eklemeler yapılmıştır. Coğrafi işaretlere konu olan ürünler yiyecek ve alkollü/alkolsüz içecek

gibi tarıma dayalı ürünler olabileceği gibi maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi ürünlerinden de oluşabilmektedir (Yenipınar ve ark., 2014).

Coğrafi işaret korumasının ürünlere doğrudan ve dolaylı olarak sağladığı çeşitli yararlar vardır. Her şeyden önce coğrafi işaretler yoluyla belirli bir yörede üretilen ürünlerin doğallığı ve kalitesinin sürdürülebilirliği koruma altına alınmaktadır. Coğrafi işaretler, ürünün kaynaklandığı coğrafi bölgeyi ve ürün kalitesini garanti etmesi, ürünün tanınırlığını ve katma değerini artırması; ait oldukları yöreye ekonomik katkı sağlaması; üretici ve tüketicileri koruması açısından önem taşımaktadır (Akın, 2006).

Coğrafi işaretlerden yalnızca o ürün için belirlenen özelliklere göre üretim yapan üreticiler yararlanabilmektedir. Böylece coğrafi işaretin elde edilmesinde beşeri faktörü temsil eden yöresel üreticiler desteklenmektedir. Coğrafi işaret tescili sağlanan ürünler, üretimin yapıldığı çevrelerde ekonomik

faaliyetlerin gelişmesini destekleyerek bölgesel kalkınmaya ve kırsal kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır (Çalışkan ve Koç, 2012).

Türkiye’de, coğrafi işaretler, menşe adı ve mahreç işareti olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Menşe adı; coğrafi sınırları belirlenmiş, belirgin niteliği, ünü ve diğer özellikleriyle bu yöre ile özdeşleşmiş, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerin tümüyle bölge sınırları içinde üretilen bir ürünü tanımlamaktadır. Menşe adı, ürünün tamamıyla tanımlanan bölge sınırları içinde üretilmiş olmasını gerektirmektedir. Mahreç işareti ise; coğrafi sınırları belirlenmiş belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleriyle bu yöre ile özdeşleşmiş bir ürün olmasının yanında, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az birinin belirlenmiş bölge sınırları içindeki gibi üretilen ürünü kapsamaktadır (Anonim, 1995).

Kahramanmaraş, tarihi bir kent olarak çok eski kültür, medeniyet, toplum ve devletlere beşiklik etmiş ve çok önemli olaylara tanık olmuş köklü bir yerleşim yeridir. Yapılan araştırmalara göre kuruluşu milattan önce dokuz binli yıllara, hatta daha eskilere kadar ulaşabilen Maraş’a, Hititler, Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Araplar ve Türkler çeşitli aralıklarla hâkim olmuşlardır. Maraş, bugünkü Türkiye’nin önemli illerinden biri olarak yaşamaya devam etmektedir (Küpelikılıç, 2013).

Coğrafi yapısı bakımından irdelendiğinde, Ahır Dağı eteklerine kurulmuş olan Kahramanmaraş’ın fiziki yapısı içerisinde yer alan Maraş, Elbistan, Göksun, Pazarcık ovaları; Ceyhan nehri, Aksu, Göksu ırmakları ve bu akarsuları besleyen dere ve sulak alanlar; Ahır Dağı ve Doğu Toroslar üzerinde yer alan yaylalar ve iklim çeşitliliğinin sağladığı zengin flora ve faunası ile ormanlar; kente özgü doğal güzelliklerdir.

Hem tarihsel hem de coğrafi yapısındaki çeşitlilik, Kahramanmaraş’ın kendine özgü değerler oluşturmasında çok önemli bir rol oynamakta ve ilin zengin bir coğrafi işarete konu olabilecek ürün potansiyeline sahip olmasını sağlamaktadır.

Coğrafi İşaretlerle İlgili Yöresel Durum

2016 yılı mayıs ayı içerisinde TPE tarafından 188 adet ürüne coğrafi işaret tescili verilmiştir. 244 ürün coğrafi işaret kapsamında başvuruları yapılmış ve TPE tarafından incelemeleri devam etmektedir. Kahramanmaraş ilinin tescillenmiş coğrafi işaretli ürün sayısı beş adettir. Başvuru aşamasındaki coğrafi işaretli ürünlere bakıldığında yedi adet ürünün TPE tarafından tescillenmesi beklenmektedir.

Kahramanmaraş ili coğrafi işaretli ürünlerinin incelenmesinde; Türk Patent Enstitüsü, coğrafi işaretler bölümünden yararlanılmıştır. Tescilli coğrafi işaretli ürünler incelenirken; başvuru ve tescil tarihi, başvuru yapan kurumlar, ürünün menşe adı veya mahreç işareti olma durumu, ürünün ayırt edici özellikleri ve coğrafi işaret sınırları göz önünde bulundurulmuştur.

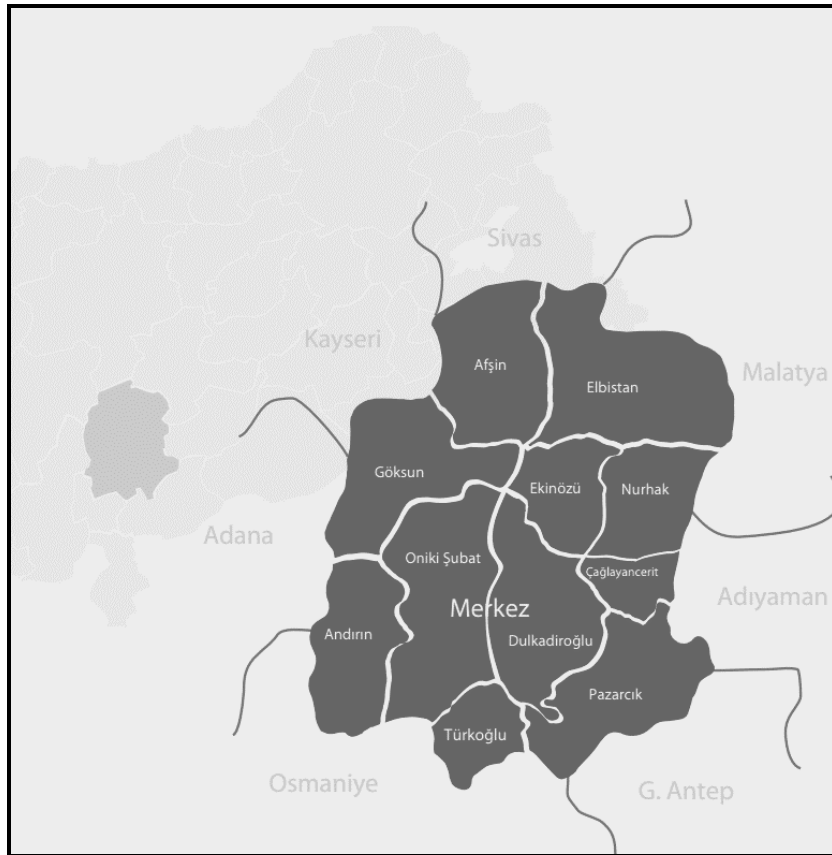
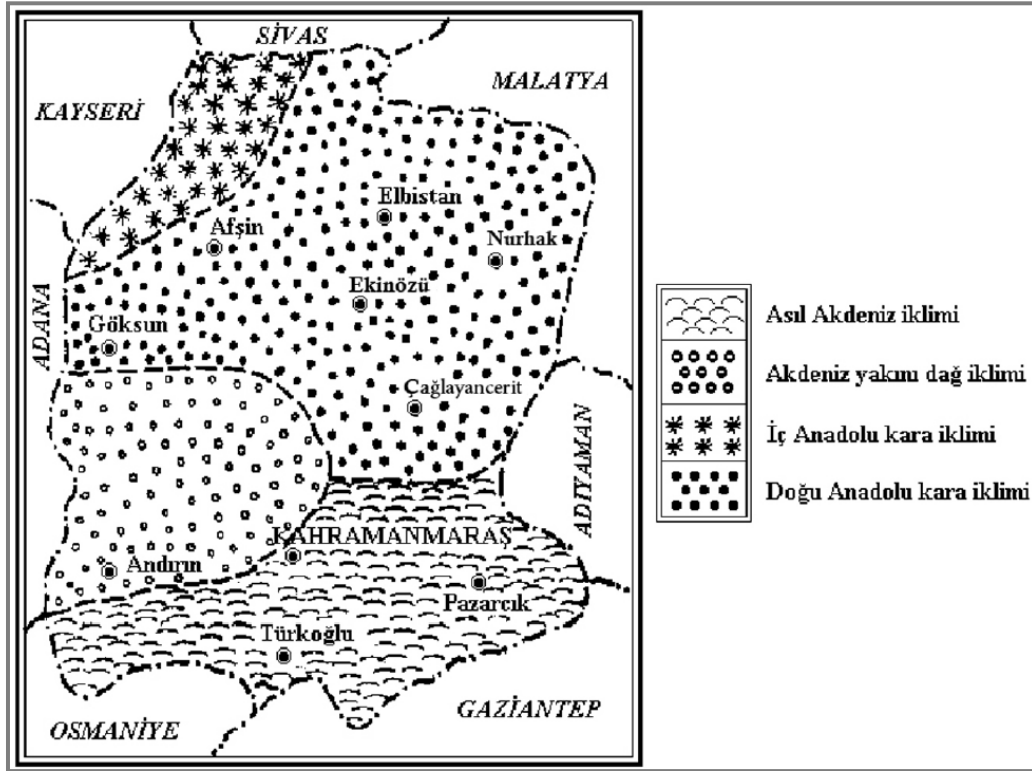
Coğrafi işaret başvurusuna uygun olabilecek ürünlerin tespit edilmesinde, Kahramanmaraş İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Doğu Akdeniz Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Kahramanmaraş Ticaret Borsası, Kahramanmaraş İl Turizm Müdürlüğü ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) kaynakları, Kahramanmaraş ile ilgili yazılmış kitaplar ve internette bulunan verilerden yararlanılmıştır. Bu derleme çalışması oluşturulurken bilimsel kaynaklar taranmış, ancak Kahramanmaraş iline ait ve coğrafi işarete konu olabilecek ürünlerin potansiyelini ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanamamış, bilimsel çalışmaların daha çok coğrafi işaretlerin önemi ve coğrafi işaretli ürünlerin korunmasında karşılaşılan sorunlar üzerine yapıldığı gözlemlenmiştir.

Kahramanmaraş ilinin coğrafi işaretli ürünleri ve coğrafi işarete konu olabilecek ürünleri değerlendirilmeden önce Kahramanmaraş’ın tarihsel gelişimi, coğrafyası ve iklimsel özellikleri hakkında bilgi verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Kahramanmaraş ili Türkiye’nin güneyinde, Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü’nde, 37° 11’ ve 38° 36’ kuzey paralelleri ile 36° 15’ ve 37° 42’ doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Kahramanmaraş, kuzeyden Sivas, kuzey - doğudan Malatya, doğudan Adıyaman, güneyden Gaziantep, batıdan Adana ve Osmaniye ve kuzeybatıdan Kayseri illeri ile çevrilidir. Kahramanmaraş 14.525 km² yüzölçümü ile alan büyüklüğü bakımından Türkiye’nin on ikinci ildir (Anonim, 2014a).

Merkez ilçe deniz seviyesinden 568 m. yükseklikte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır. Yeryüzü şekilleri genellikle Güneydoğu Torosların uzantıları olan dağlarla bunlar arasında kalan çöküntü alanlarından oluşmaktadır. Rakımı 350 metreden 3000 metreye kadar çıkan ilde geniş ovalar vardır. Bunlar; Gâvur, Maraş, Göksun, Aşağı Göksun, Afşin, Elbistan, Andırın, Mizmilli, Narlı ve İnekli Ovalarıdır. İlin belli başlı dağları ise; Nurhak, Binboğa, Engizek, Uludaz ve Ahır Dağı (Ahır Dağı). Ceyhan nehri ile Aksu, Bertiz, Erkenez, Göksu, Göksun, Hurman, Körsulu, Sarsap ve Söğütlü çayları ilimizin başlıca akarsularıdır. Toprakların %59,7’sini dağlar, %24’ünü platolar ve %16,3’ünü de ovalar teşkil eder (Anonim, 2015f).

Kahramanmaraş, dört ayrı coğrafi bölgenin (Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi) birbirine en çok yaklaştığı alanda yer alır. Coğrafi konumu ve diğer faktörlerinde etkisi ile üç farklı iklim tipi arasında, bozulmuş Akdeniz iklimine daha yakın bir iklim özelliği gösterir. Kahramanmaraş merkezinde görülen iklimin aksine kuzeye doğru gidildikçe yükseltiyeye bağlı olarak tamamen karasal iklim özellikleri görülür. Yıllık ortalama sıcaklıklar güneyden kuzeye, batıdan doğuya doğru gidildikçe yükseltiyeye bağlı olarak karasallık özelliği nedeniyle bariz bir şekilde azalma göstermektedir.

Kahramanmaraş'ın bulunduğu jeopolitik konumu gereği ve sahip olduğu farklı iklim desenleri (Şekil 1), il genelinde çok çeşitli tarımsal ürünlerin yetişmesine olanak sağlamaktadır. Bazı ürünler nemli ve sıcak iklim istekleri gösterirken, kimi ürünler kuru ve soğuk iklim istekleri gösterebilmektedir. Örneğin, ilin Akdeniz bölgesine en yakın yeri olan Andırın ilçesinde ticari olarak narenciye yetiştirilirken, Doğu Anadolu bölgesine en yakın yeri olan Elbistan ilçesinde çerezlik ay çekirdeği, patates ve şeker pancarı yetiştirilmektedir. Bir başka örnek ise Onikişubat, Dulkadiroğlu ve Pazarcık ilçelerinde nar, incir ve zeytin yetişirken; İç Anadolu bölgesine bağlantısı bulunan Göksun ilçesinde elmanın yetişmesidir (Şekil 2).

Kahramanmaraş Bölgesi Coğrafi İşaret Tescilli Ürünleri

Maraş Biberi

Kahramanmaraş ilinde ilk coğrafi işaret çalışması Maraş biberi üzerine Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 2001 yılı içerisinde başlatılmış, bu kapsamda TPE tarafından 14.04.2002 yılında kırmızıbiber menşe işareti olarak Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası üzerine tescillenmiştir. Kırmızıbiber coğrafi işareti sınırları Kahramanmaraş ili başta olmak üzere Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa ve Kilis olarak belirlenmiştir. Yine ayrıca, tescil başvurusunda Maraş biberinden elde edilecek ürünlerde tasniflenmiştir. Maraş biberinden acı kırmızı toz biber, acı kırmızı pul (yaprak) biber ve acı siyah pul (İsot) biber elde edilebileceği açıklanmıştır (Anonim, 2002).

Andırın Tirşiği

2010 yılı içerisinde kente ait iki adet ürün TPE tarafından coğrafi işaretli ürünler kategorisine dâhil edilmiştir. Bunlardan ilki Andırın tirşiği olup, başvuru Andırınlılar Eğitim Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Ankara Şubesi tarafından yapılmıştır. Bahse konu ürün, mahreç işareti kapsamında tescil edilmiş, ürünün coğrafi işaret sınırı Kahramanmaraş ili ve ilçeleri (belirtilen özelliklere bağlı kalınmak suretiyle diğer bölgelerde de üretilebilir) olarak belirlenmiştir. Ayırt edici özellik bakımından tirşiğin iki önemli ayırt edici özelliği olduğu belirtilmiştir. Birincisi yapım tekniği ve mayalanmasındaki özgünlük, ikincisi hammaddesi olan yabancı pancar bitkisinin, yörenin endemik karakteristiğini yansıtan biyolojik değişime uğramasıdır (Anonim, 2010a).

Maraş Tarhanası

Kahramanmaraş ilinin aynı yılda tescillenen bir diğer coğrafi işaretli ürünü Maraş tarhanasıdır. Kahramanmaraş Ticaret Borsası tarafından başvurusu yapılan Maraş tarhanası, TPE tarafından 29.07.2010 tarihinde tescillenmiştir. Maraş tarhanası mahreç işareti kapsamında değerlendirilmiş ve ürünün ayırt edici özellikleri bakımından birden fazla özellik belirlenmiştir. İlk ayırt edici özellik olarak ürünün

yapım süreci belirtilmiş, Maraş tarhanasının ülkemizde yapılan diğer tarhanalardan farklı olarak yapım sürecinde yoğurdun pişirilmediği, pişmiş dövme aşına daha sonra ilave edildiği, kurutma işleminin çığ (çiğ) denen özel sazlıklardan yapılan sergiler üzerine serilerek yapıldığı ve son ürün olarak irili ufaklı farklı kesitlerde cips görünümünde piyasa araz edildiği hususlarına vurgu yapılmıştır. Yine Maraş tarhanasının tüketim alışkanlığının diğer önemli ürün farkındalığı sunduğu hususuna değinilmiş ve bu bağlamda Maraş tarhanasının çok çeşitli tüketim şekillerinin (yarı kuru firik halde, yağda ve fırında kızartılmış halde, çorba vb.) olduğu bildirilmiştir (Anonim, 2010b).

Çağlayancerit Cevizi

Çağlayancerit cevizi Kahramanmaraş ilinin sahip olduğu bir diğer coğrafi işaretli ürün olup, başvuru süreci Çağlayancerit Ziraat Odası tarafından takip edilmiştir. Ürün 21.12.2012 tarihinde menşe adı olarak TPE tarafından tescillenmiştir. Coğrafi işaret sınırları Kahramanmaraş ili Çağlayancerit merkez ilçesi, Boylu köyü, Bölükdamlar köyü, Emiruşağı köyü, Kale köyü, Küçükcerit köyü, Soğukpınar köyü, Oruçpınar köyü, Zeynep Uşağı köyü, Küçüküngüt köyü, Bozlar ve Helete beldesi olarak belirlenmiştir. Ürünün ayırt edici özelliği olarak Kahramanmaraş ilinin Çağlayancerit ilçesinin yerli çeşidi olması; dolgun gövdeli, ekstra irilikte, açık sarı iç renginde, yumuşak yapılı ve kolay kırılarak içi tüm olarak çıkarılabilen, antraknoza ve iç kurduna dayanıklı ceviz olduğu belirtilmiştir (Anonim, 2011b).

Maraş Burma Bileziği

Kahramanmaraş ilinin el sanatları kapsamında tek tescile sahip olduğu ürün Maraş burma bileziğidir. 26.09.2012 yılında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi adına tescillenen burma bilezik mahreç işareti kapsamında olup, ürünün ayırt edici özelliği; tamamen elişişine dayalı bir teknik ile üretilmesi ve ürünün en belirgin özelliklerinden birisinin Kahramanmaraş'a özgü bir tasarım olmasıdır. Bildirilen diğer belirgin özellikleri ise çok uzun bir müddet özelliğini bozmadan kullanılabilmesi ve hiçbir burmada uygulanmayan inşaat çivisi kullanarak yeni bir teknik geliştirilmiş olmasıdır (Anonim, 2012).

Başvurusu Aşamasındaki Coğrafi İşaretli Ürünler

Kahramanmaraş ilinin, TPE nezdinde başvuru aşamasında 7 adet ürünü bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; Andırın kirazı, Göksun Redchief Delicious Elması, Göksun Starkrimson Delicious Elması, Maraş cevizi (Maraş-18), Maraş dondurmaları, Maraş işi ve Maraş file nakışlarıdır. Andırın kirazı, Göksun redchief ve starkrimson elması 2014 yılında Kahramanmaraş Ticaret Borsası tarafından menşe adı kapsamında, Maraş cevizi (Maraş-18) 2013 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi tarafından menşe adı kapsamında; Maraş işi ve Maraş file nakışı

2016 yılında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından mahreç işareti kapsamında TPE'ye tescil başvurusunda bulunan ürünlerdir. Başvuru aşamasındaki coğrafi işaretli ürünlerden biri olan Maraş dondurması hakkında daha detaylı bir bilgi verilmesi önem arz etmektedir (Anonim, 2014b).

Maraş Dondurması

Kahramanmaraş deyince akla ilk gelecek ürün olan Maraş dondurmasının coğrafi işaret çalışması, Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren özel bir şirket tarafından 20.11.2002 yılında yapılmıştır. Enstitü tarafından Maraş dondurması 23.09.2003 yılında adı geçen firma üzerine menşe adı olarak tescillenmiştir. İlgili mevzuatta coğrafi işaret için ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler, tüketici dernekleri ile konu ve coğrafi yöre ile ilgili kamu kuruluşlarının başvuru hakkına sahip olduğu bildirilmektedir (Anonim, 1995). Bu kapsamda Maraş dondurması özel şirketlerin coğrafi işaret alması konusuna örnek teşkil etmektedir. Ancak kentte bu alanda faaliyet gösteren diğer işletmelerin mahkemeye başvurusu üzerine, adı geçen firma adına verilen coğrafi işaret tescili yıllar süren ve Yargıtay'a kadar taşınan süreç sonunda iptal edilmiştir. Bu gelişmeler neticesinde, 2014 yılı içerisinde bu kez Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası tarafından tekrar coğrafi işaret başvurusu gerçekleştirilmiştir. Maraş dondurmasının coğrafi işaret başvurusu menşe adı olarak yapılmış ve ürünün coğrafi sınırları Kahramanmaraş il merkezi olarak sınırlandırılmıştır.

Coğrafi İşarete Konu Olabilecek Ürünler

Kahramanmaraş sahip olduğu ve vurgulana gelen tarihsel, coğrafi ve iklimsel zenginlikleriyle çeşitli alanlarda ismi ile özdeşleşmiş ürünlere sahiptir. İlde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları tarafından bu ürünlerin koruma altına alınması ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılması amacı ile coğrafi işaretli ürünler kapsamında Türk Patent Enstitüsü nezdinde beş tanesi tescil ettirilmiştir. Ancak bu tescilli ürünler ilin sözü edilen zenginliğinin çok az bir kısmını temsil etmektedir. İl genelinde tarımsal ve hayvansal ürün, yöresel yemek ve el sanatlarından oluşan coğrafi işarete konu olabilecek pek çok ürün bulunmaktadır. Çizelge-1'de Kahramanmaraş ili için coğrafi işaret potansiyeline sahip ürünlerin bir envanteri oluşturulmaya çalışılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmadaki amaç coğrafi işarete konu olabilecek ürünlerin bir envanterinin çıkarılması olup, coğrafi işaret kapsamında değerlendirilebilecek bu ürünlerin detaylı bir analizinin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Çizelge-1'de coğrafi işarete konu olabilecek ürünler, tarımsal ürünler, hayvansal ürünler, yöresel yemekler ve el sanatları olmak üzere dört ana kategori altında toplanmıştır. Yine bu ürünlerin coğrafi sınırları çizilmeye ve son olarak menşe veya mahreç grubuna mı ait olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ürünlerin 19 tanesi tarımsal ürün, 2 tanesi hayvansal ürün, 34 tanesi

yöresel yemekler ve 6 tanesi el sanatları kategorisinde gösterilmiştir. Türk Patent Enstitüsüne tescillenme başvurusu yapılabilecek Çizelge-1'de belirtilen ürünlerden tarımsal ürünler menşe adı; hayvansal ürünler, yöresel yemekler ve el sanatları ise mahreç işareti olarak değerlendirilmiştir.

Coğrafi işarete sahip ürünlerin geleneksel üretim ve özellikleri koruma altına alınarak gelecek nesillere bozulmadan aktarım yapması sağlanır. Duyusal ve tat özelliklerinin yanında, ürünlerin daha hijyenik şartlarda üretilmesine olanak sağlanır. Bu ürünlerin ticari alanda rekabet şansları her zaman daha yüksektir. Ekolojik denge, biyo çeşitlilik korunabilir; toprak ve su varlıkları koruma altına alınabilir.

Ülkemizin köklü tarihsel geçmişine bakıldığında, kimi bölgelerde medeniyetlerin sırayla hüküm sürdüğü ve dolayısıyla sosyal, kültürel her türlü etkileşime uğradığı görülecektir. 7 Şubat 1973 tarihinden sonra Kahramanmaraş olarak anılan Maraş ilinin, bu medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir konumu bulunmasından ötürü, bu çalışmaya konu teşkil eden coğrafi işaret düzleminde zengin bir portföyünün bulunduğu yadsınamaz. Mevcut bu potansiyelin harekete geçirilmesi, ilde lokomotif rol üstlenen kurum ve kuruluşlarca sağlanmalı; tescilli ürünü mevcutta beş olan, ancak yukarıda sözü edilen zenginliklere kıyasla oldukça düşük olan bu sayı kısa sürede daha yüksek rakamlara ulaştırılmalıdır. Çalışmanın, bu potansiyeli harekete geçirmede bir ivme kazandıracığı da umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akın EB 2006. Coğrafi İşaret Olarak Tescil Edilmiş Malatya Kayısının Teknolojik Özelliklerinin Saptanması ve Gıda Güvenliği Açısından Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Gıda Müh. Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 136 s.
- Akpınarlı F, Baykasoğlu N, Kurt G, Yılmazoğlu İH, Yıldız E 2014. Kahramanmaraş El Sanatları Cilt 2. Hangar Yayıncılık, Ankara, 12-268.
- Alparslan Y, Yakar S 2009. Seyahatname, Şehir Tarihi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş. Ukde Yayıncılık, Kahramanmaraş, 39-42.
- Alparslan Y, Özturan HA 2012. Eski Maraş'ta Aile Ev Ekonomisi ve Zahra. Ukde Yayıncılık, Kahramanmaraş, 49-131.
- Altun İ 1995. Kahramanmaraş-Elbistan Bölgesinde Üretilen Kelle Peynirinin Teknik ve Hijyenik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Gıda Müh. Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van, 58 s.
- Anonim 1995. 555 Sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmelik. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/B599A95C-2ECC-4096-B289-04F2FBD63B76.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).

Çizelge 1. Kahramanmaraş İli Coğrafi İşarete Konu Olabilecek Bazı Ürünler

Ürün Adı	Ürün Grubu	Menşe/ Mahreç	Coğrafi Sınırı	Kaynak
Bertiz kabarcık üzümü	Tarımsal Ürün	Menşe	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Alparslan ve Yakar, 2009; Anonim, 2016a; Anonim, 2015a; Anonim, 2015b; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Mahrabaşı (Hönüsü) üzümü	Tarımsal Ürün	Menşe	Kahramanmaraş il sınırı	Alparslan ve Yakar, 2009; Anonim, 2016a; Anonim, 2015a; Alparslan ve Özturan, 2012; Anonim, 2015b; Kazancı, 2015
Maraş yıldız üzümü	Tarımsal Ürün	Menşe	Kazma-Gafarlı-Göllü	Alparslan ve Yakar, 2009; Anonim, 2015a
Maraş azezi üzümü	Tarımsal Ürün	Menşe	Bertiz-Kozlu-Gaffarlı-Pazarlık	Alparslan ve Yakar, 2009; Anonim, 2015a
Maraş ağa üzümü	Tarımsal Ürün	Menşe	Kazma-Gafarlı-Göllü	Alparslan ve Yakar, 2009; Anonim, 2015a
Sultani zeytini	Tarımsal Ürün	Menşe	Onikişubat-Dulkadiroğlu ilçeleri	Anonim, 2011a
Abbas inciri	Tarımsal Ürün	Menşe	Fatmalı-Kale-Dereboğazı-Hartlap	Anonim, 2011a
Urnu dutu	Tarımsal Ürün	Menşe	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2016a; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Maraş milinar	Tarımsal Ürün	Menşe	Karadere-Büyüksır-Küçüksır	Alparslan ve Yakar, 2009
Hacı hamza armudu	Tarımsal Ürün	Menşe	Onikişubat-Dulkadiroğlu ilçeleri	Anonim, 2011a
Hacı Veli kayısı	Tarımsal Ürün	Menşe	Onikişubat-Dulkadiroğlu ilçeleri	Anonim, 2011a
Hıta (Acur)	Tarımsal Ürün	Menşe	Pazarlık-Türkoğlu Ovası	Anonim, 2016a; Anonim, 2015d; Anonim, 2015e; Kazancı, 2015
Maraş et kabağı	Tarımsal Ürün	Menşe	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Elbistan lahanası	Tarımsal Ürün	Menşe	Elbistan ilçesi	Anonim, 2016a; Anonim, 2015d; Kazancı, 2015
Elbistan çerezlik ay çekirdeği	Tarımsal Ürün	Menşe	Elbistan ilçesi	Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş sarı çeltiği	Tarımsal Ürün	Menşe	Maraş Ovası	Alparslan ve Yakar 2009; Alparslan ve Özturan, 2012
Afşin koçovası sarımsağı	Tarımsal Ürün	Menşe	Afşin ilçesi	Anonim, 2016a; Anonim, 2015d; Kazancı, 2015
Şahinkayası ayvası	Tarımsal Ürün	Menşe	Tekir vadisi	Anonim, 2015d
Maraş sıkma/parmak peyniri	Hayvansal Ürün	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Yener 2012; Anonim, 2016a; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Elbistan kelle peyniri	Hayvansal Ürün	Mahreç	Elbistan ilçesi	Altun, 1995
Maraş çöreği	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Maraş yumuşak çöreği	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Alparslan ve Özturan, 2012
Maraş sumak ekşisi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Alparslan ve Özturan, 2012

Maraş ekşi ahıdı	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Ravanda (Iravandı) şerbeti	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Alparslan ve Özturan, 2012; Anonim, 2015g
Maraş samsası	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Maraş un (kópük) sucuğu	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012
Maraş karasucuk	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012
Maraş pestili	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012; Anonim, 2015g; Kazancı, 2015
Maraş bastığı	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Anonim, 2011c; Alparslan ve Özturan, 2012; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Maraş hapıması	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Alparslan ve Özturan, 2012; Alparslan ve Özturan, 2012; Anonim, 2015g
Maraş iriškiti	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Alparslan ve Özturan, 2012; Kazancı, 2015
Maraş paçası	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Anonim, 2015c; Kazancı, 2015
Maraş ekşili çorbası	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Anonim, 2016a; Anonim, 2015c; Kazancı, 2015
Maraş bulamaç çorbası	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Anonim, 2015c
Maraş pıtpıt lepesi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Anonim, 2015c
Maraş döğmeli mercimek çorbası	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2015c
Maraş sömelek köftesi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2015g
Maraş sulu yağlı köftesi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013
Maraş kebabı	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Kazancı, 2015
Maraş ekşili kebabı	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş şekerli pidesi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş çullaması	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş kırması	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Anonim, 2014a; Küpelikılıç, 2013; Alparslan ve Özturan, 2012
Eli böğründe (Yan yana)	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş ekşili eya sulusu	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Kazancı, 2015; Anonim, 2015g
Maraş ekşili turşusu	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013

Maraş fıstık ezmesi	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2011c
Elbistan pisik omacı	Yöresel Yemek	Mahreç	Elbistan ilçesi	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Elbistan yoğurtlu şeker pancarı çorbası	Yöresel Yemek	Mahreç	Elbistan ilçesi	Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Çemen (Çaman)	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013; Kazancı, 2015
Çardak ekmeği	Yöresel Yemek	Mahreç	Çardak kasabası	Küpelikılıç, 2013; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Şirin tarhana	Yöresel Yemek	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Küpelikılıç, 2013
Maraş ceviz oymacılığı	El sanatları	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Yayan ve Kılıç, 2014; Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim, 2014a; Anonim, 2011c
Maraş yemenisi	El sanatları	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim, 2014a; Anonim, 2011c
Maraş küleği	El sanatları	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim, 2014a; Anonim, 2011c
Maraş sim sırması	El sanatları	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Tekerek, 2010; Yakar ve Yakar, 2011; Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim 2014a; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015
Maraş semeri	El sanatları	Mahreç	Kahramanmaraş il sınırı	Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim, 2014a; Anonim, 2011c
Hartlap bıçağı	El sanatları	Mahreç	Hartlap Mahallesi	Akpınarlı ve ark., 2014; Anonim, 2016a; Kazancı, 2015

- Anonim 1996. Özel İhtisas Komisyonu Raporları. <http://www.kalkinma.gov.tr/lists/zel%20ihtisas%20komisyonu%20raporlar/allitems.aspx> (Erişim tarihi: 23.05.2016).
- Anonim 2002. Maraş Biberi. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/F6465DA2-798F-4A44-962B-15BA8EA745D5.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2010a. Andırın Tırşığı. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/EA899ADD-BFBD-4949-857C-7164413587B9.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2010b. Maraş Tarhanası. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/E798CDA9-6467-4979-85A5-069A4325123A.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2011a. T.C. Kahramanmaraş İli 2012-2016 Yılları Tarımsal Yatırım ve Üretim Stratejik Planı. Kahramanmaraş İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Kahramanmaraş, 61-195.
- Anonim 2011b. Çağlayancerit Cevizi. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/563EECFE-326A-4EBD-8E71-EF22329AC027.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2011c. Kahramanmaraş Turizm Eylem Planı. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Yayınları, Kahramanmaraş, 38-79.
- Anonim 2012. Maraş Burma Bileziği. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/temp/7DC82C76-2AE6-4D33-AC48-26D6F2345AD0.pdf> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2014a. Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 95-299.
- Anonim 2014b. Başvuru Aşamasındaki Coğrafi İşaretler. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/geographicalList/> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2015a. Doğu Akdeniz Asma Gen Kaynaklarının Belirlenmesi ve Muhafazası. <http://arastirma.tarim.gov.tr/dagtem/Menu/30/Sonuclanan-Projeler> (Erişim tarihi: 28.05.2016).
- Anonim 2015b. Höntüsü ve Kabarcık Üzüm Çeşitlerinde Klon Seleksiyonu. <http://arastirma.tarim.gov.tr/dagtem/Menu/30/Sonuclanan-Projeler> (Erişim tarihi: 28.05.2016).
- Anonim 2015c. Mado Geleneksel Lezzetlerinde Kahramanmaraş Beslenme Kültürü (Cilt 1). Mado Yayınevi, Kahramanmaraş, 64-160.
- Anonim 2015d. TR63 Bölge Planı. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Yayınları, Kahramanmaraş, 23-202.
- Anonim 2015e. TR63 Bölgesi Yaş Sebze Meyve Bölgesel Sektör Raporu. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Yayınları, Kahramanmaraş, 9-21.
- Anonim 2015f. Coğrafi Yapı. <http://www.kahramanmaraş.gov.tr/cografi-yapi> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2015g. Yöresel Mutfak. <http://www.kahramanmaraşkulturturizm.gov.tr/TR,151915/yoresel-mutfak.html> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Anonim 2016a. Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 3 Aylık Dergisi, 4(9): 6-60.
- Anonim 2016b. İklim Sınıflandırması, Kahramanmaraş. <http://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=KAHRAMANMARAS> (Erişim tarihi: 05.08.2016).
- Çalışkan V, Koç H 2012. Türkiye'de Coğrafi İşaretlerin Dağılışı Özelliklerinin ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Doğu Coğrafya Dergisi, 17(28): 193-211.
- Kazancı E 2015. Kahramanmaraş'ın Nesi Meşhur. <http://marasavucumda.com/kahramanmarasin-nesi-meshur/> (Erişim tarihi: 01.06.2016).
- Küpelikılıç S 2013. Kahramanmaraş Mutfak Kültürü ve Yöresel Lezzetler. Noya Medya Yayınevi, Kahramanmaraş, 10-249.
- Tekerek FS 2010. Sonsuz Evrende Bir Vav İle Bütünleşmek. Öncü Basımevi, Kahramanmaraş, 1-116.
- Yakar E, Yakar EB 2011. Maraş İşi Sim Sırma ve Bindallılar. Halim ofset Basımevi, Kahramanmaraş, 1-206.
- Yayan G, Kılıç A 2014. Kahramanmaraş Sandıklarında Kullanılan Motiflerin ve Sembollerin Dili. Öncü Basımevi, Kahramanmaraş, 1-114.
- Yener A 2012. Kahramanmaraş Piyasasında Keçi ve İnek Sütlerinden Yapılarak Satışa Sunulan Sıkma Peynirlerinin Bazı Özelliklerinin Belirlenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 79 s.
- Yenipınar U, Köşker H, Karacaoğlu S 2014. Turizmde Yerel Yiyeceklerin Önemi ve Coğrafi İşaretleme: Van Otlu Peyniri. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 2(2): 13-23.